

Haderslev
Kommune

Haderslev kommune

Strategisk handleguide for dagtilbud

Indhold

Indledning – fælles retning med plads til forskellighed	4
Styrkelse af almenområdet gennem forebyggende og foregribende indsatser	6
Vejen til styrkede læringsfællesskaber for alle børn	8
Daginstitutionernes pædagogiske grundlag	12
En styrket dagtilbudsledelse – fagligt og pædagogisk	13
Evalueringskultur i Dagtilbud	16
Struktur og organisering af de forebyggende, foregribende og indgribende indsatser	18
Tværfagligt samarbejde og sammenhængende indsatser	20
En styrket pædagogisk praksis – konkrete tilgange	22

Indledning

– fælles retning med plads til forskellighed

Vi vil skabe varierede læringsmiljøer, hvor alle oplever at have succes.

I Haderslev Kommune arbejder vi for at alle børn møder læringsmiljøer, hvor de kan opleve, at de er i privilegerede positioner og får mulighed for at se sig selv som kompetente i læringsmiljøer hvor rammer og krav passer til deres forudsætninger.

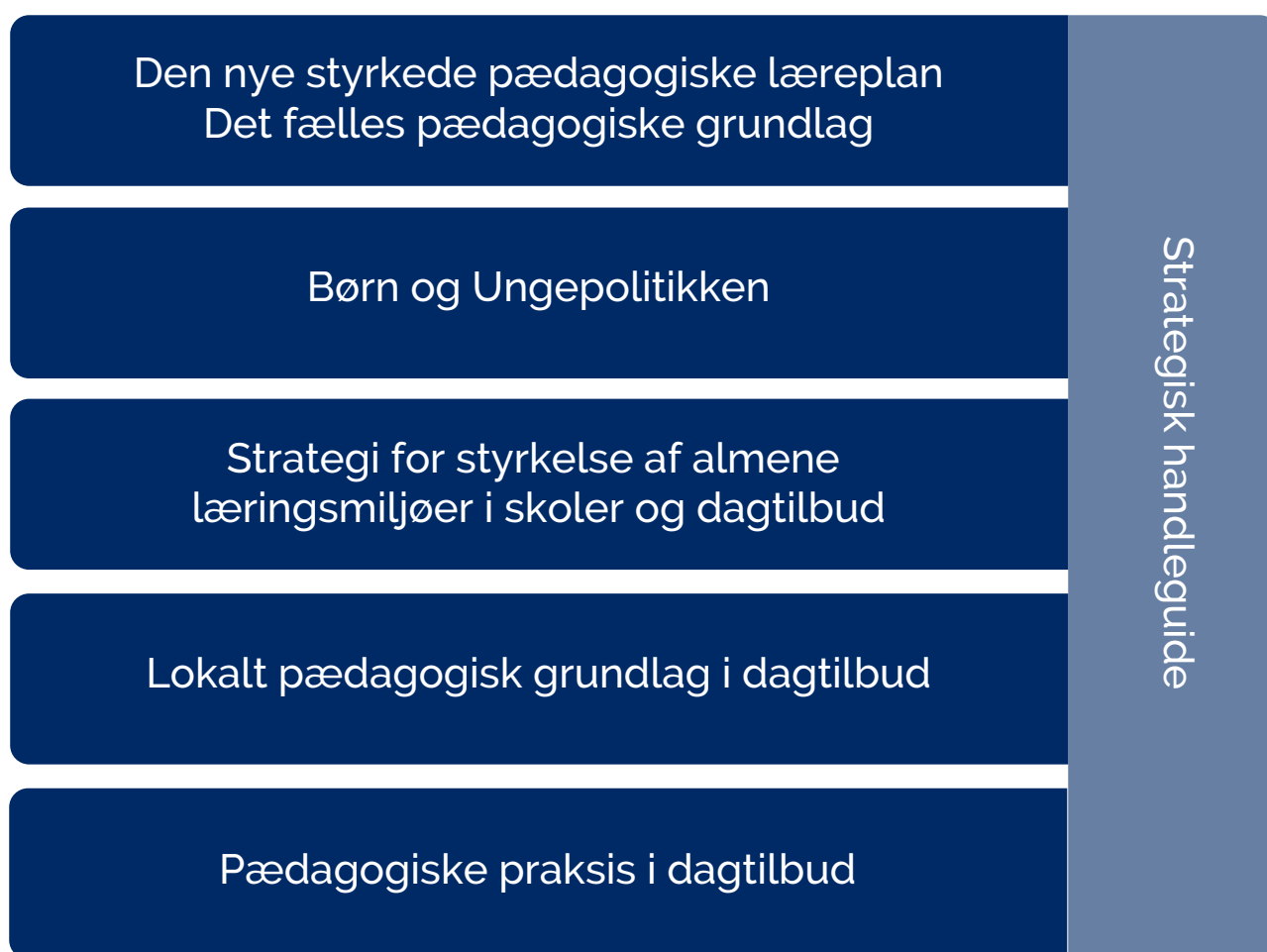
I vores dagtilbud skabes læringsmiljøer, hvor alle børn kan udnytte deres potentialer. Læringsmiljøer tilpasses så alle børn stimuleres og oplever læring og udvikling. Børn skal opleve udfordrende og varierede muligheder for deltagelse i et fællesskab i gode og tillidsfulde relationer, hvor de igennem deres læring og udvikling møder trygge og tillidsfulde relationer.

De gode læringsmiljøer udvikles sammen mellem børn, forældre og dagtilbud. Børn og deres forældre mødes i deres virkelighed, oplevelse og forståelse. I følgeskab med barnet skaber vi stærke børnefællesskaber.

Arbejdet med at skabe privilegerede positioner og mangfoldige læringsmiljøer er afhængig af at børn får mulighed for demokratisk dannelse gennem inddragelse. Børnenes stemmer er vigtige, og det er naturligt, at de indgår aktivt med mulighed for at give input til egen læring. Ligeledes er det nødvendigt at dagtilbud arbejder systematisk med pædagogisk udvikling og evaluering af den pædagogiske praksis.

Handleguide understøtter dagtilbuds mulighed for lokalt at skabe privilegerede positioner, stærke børnefællesskaber og mangfoldige læringsmiljøer. Et fokus er også at flere børn gives deltagelsesmuligheder i eller tættere på almenområdet.

Den strategiske handleguide indeholder et samlet overblik over handlemuligheder og procedurer for samarbejdet i dagtilbudsområdet.

Figuren viser Haderslev Kommunes lovmæssige og strategiske grundlag for handleguiden.

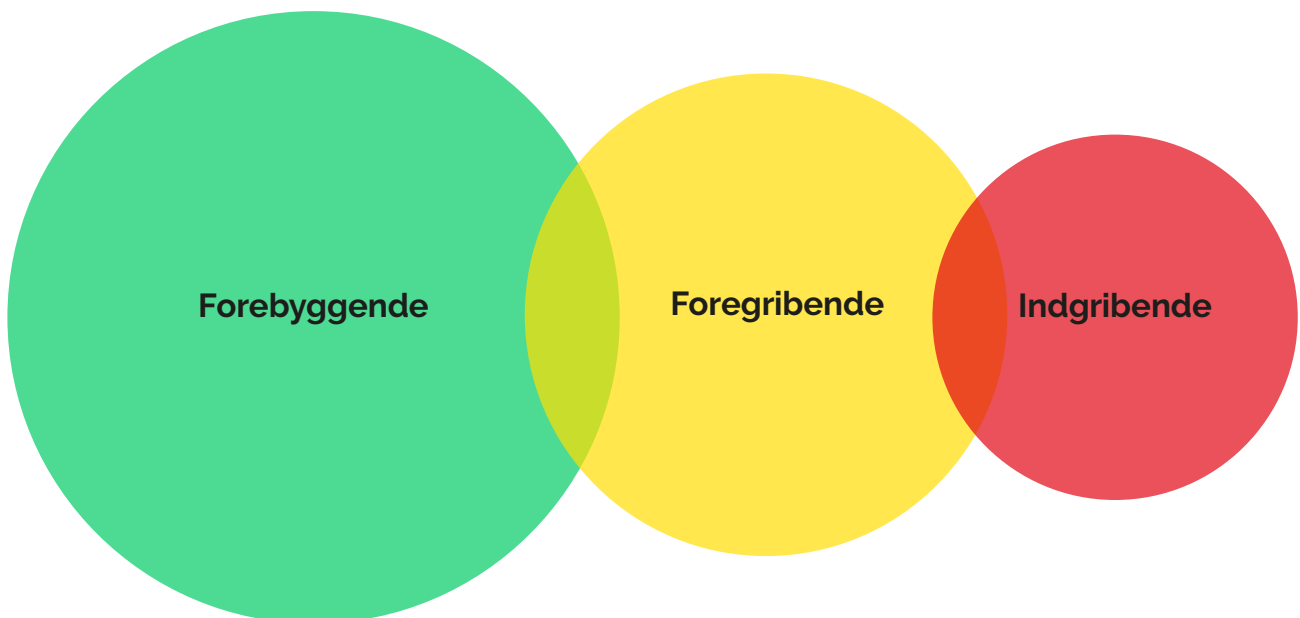
Styrkelse af almenområdet **gennem forebyggende og foregribende indsatser**

I Haderslev Kommune arbejder vi for, at alle børn får et dagtilbud i tæt tilknytning til almenområdet. I dagtilbud arbejdes med etablering af evalueringskultur på baggrund af data – relevant viden fra forskning og interne dialoger om kvaliteten af egen pædagogisk praksis.

For at lykkes med at styrke almenområdet, er det væsentligt at de indsatser, vi samarbejder om, er rettet mod læringsmiljøerne, privilegerede positioner, de inkluderende børnefællesskaber og pædagogiske praksis. Indsatserne kan være forebyggende, foregribende og indgribende, som illustreret i nedenstående model:

Med et øget fokus på de forebyggende og foregribende indsatser vil vi styrke udviklingen af inkluderende og forpligtende læringsfællesskaber i alle dagtilbud i Haderslev Kommune.

De indgribende indsatser iværksættes primært der, hvor der kræves en særlig indsats.

Vejen til styrkede læringsfællesskaber for alle børn

I Haderslev kommune forstår vi fællesskaber som en central og vigtig del af alle børns liv, fordi kernen i læringsfællesskaber netop understreger, at alle børn er vigtige og har brug for at være en deltagende del af et fællesskab, hvor de kan lære, udvikles og vokse.

Styrkelsen af almenområdet i Haderslev Kommune skal ske gennem konkrete pædagogiske indsatser, der understøtter og udvikler den daglige pædagogiske praksis i hver enkelt dagtilbud i kommunen.

For at sikre sammenhæng i både de forebyggende, foregribende og indgribende pædagogiske indsatser, er det væsentligt at der arbejdes systematisk og struktureret med de konkrete tiltag.

Pædagogiske observationer og iagttagelser af læringsfællesskabet/barnet eller inddragelse af viden fra fx trivselsmålinger danner afsættet for iværksættelse af de forebyggende og foregribende pædagogiske indsatser.

Alle indsatser beskrives med tydelige mål i konkrete individuelle handleplaner – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet, som både rettes mod læringsfællesskabet og barnet. Den Individuelle handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet evalueres og justeres løbende.

I Haderslev Kommune er forebyggende indsatser kendetegnet ved, at pædagogisk personale arbejder systematisk med; kvalitativt og kvantitativt data¹, Individuel handleplan, fokuspunkter, sparring, vejledning og ved inddragelse af barnet og forældre.

De forebyggende indsatser, som bliver iværksat og afprøvet, følges løbende op af evalueringer og afledte justeringer af indsatserne, således at der sigtes mod og følges op på de fastlagte mål og tegn, som fremgår af individuel handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet.

Gennem et koordineret samarbejde mellem de enkelte medarbejdere, interne og eksterne vejlederne og institutionsledelsen udvikles og iværksættes de forebyggende pædagogiske indsatser, som styrker den pædagogiske praksis og dermed læringsfællesskabet og barnets mulighed for at komme i privilegeret position.

¹Data, som kan anvendes ved de forebyggende tiltag, fremgår af afsnittet "En styrket pædagogisk praksis – konkrete tilgange"

Gennem den løbende opfølgning og evaluering vurderes det, om den forebyggende pædagogiske indsats medfører de ønskede effekter. I evalueringen af de forebyggende indsatser kan det vise sig, at disse ikke er tilstrækkelige, hvorfor der iværksættes en mere foregribende indsats.

I en foregribende indsats inddrages eksterne vejledere, som fx; praksisvejledere, Det Rådgivende Team og Familierådgivningen.

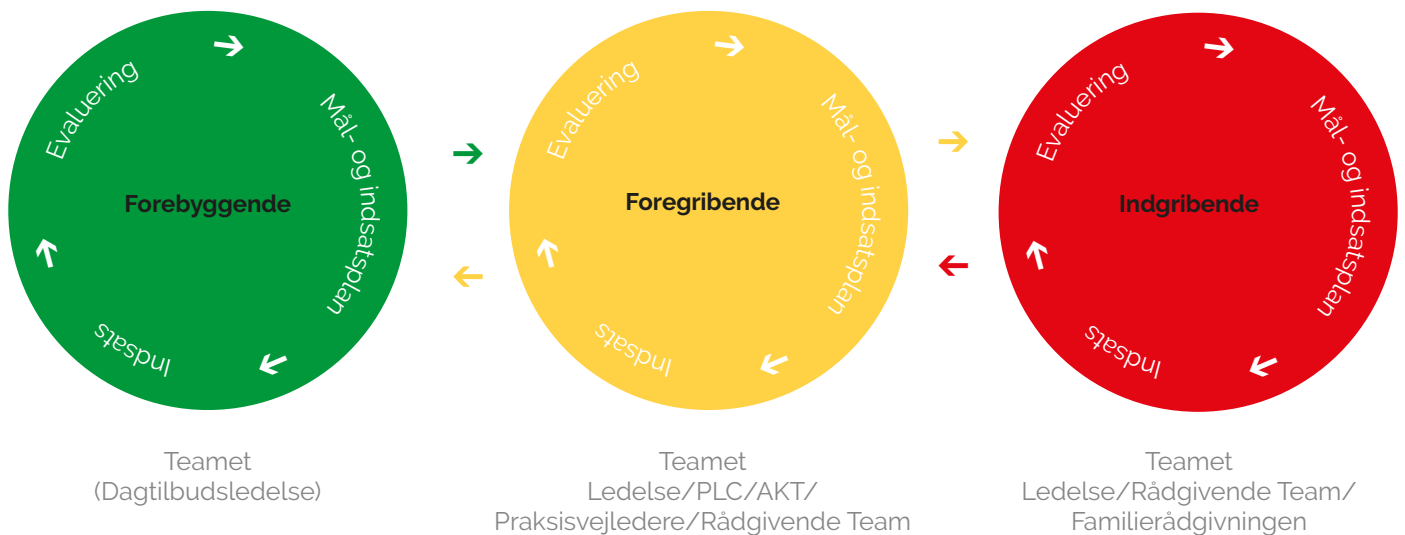
Barnet og forældrene er ligeledes en naturlig del af de foregribende pædagogiske indsatser og deres perspektiver inddrages.

Udviklingen af de pædagogiske indsatser og dermed af den pædagogiske praksis sker særligt gennem de forebyggende og foregribende indsatser.

I hvert led, dog særligt ved det forebyggende og foregribende, vil der være iværksat og afprøvet flere indsatser, som løbende bliver justeret og evalueret med afsæt i den individuelle handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet

Det næste led iværksættes, når pædagogisk personale og de tilknyttede vejledere eller samarbejdspartnere vurderer, der er behov for en yderligere udvikling af de pædagogiske tiltag.

→ Behov for vejledning → Behov for yderligere vejledning →

Børn og forældre - en inddragende tilgang

I Haderslev kommune arbejdes der med at inddrage barnets stemme i tilrettelæggelsen af de indsatser, som involverer barnet.

Barnet skal have direkte indflydelse på egen hverdag.

De 4 stærke udsagn fra Børne- og Ungepolitikken² står derfor centralt i arbejdet med styrkelsen af almenområdet og i arbejdet med at skabe deltagelsesmuligheder samt privilegerede positioner for det enkelte barn i fællesskabet.

Børn og forældrene skal både inddrages i arbejdet med udviklingen de brede læringsfællesskaber, men også i arbejdet med at styrke barnets personlige og sociale kompetencer.

Dette arbejde kan bl.a. ske gennem børnesamtaler og ved forældresamtaler, men også gennem den løbende kommunikation og dialog.

Barnet og forældrene involveres også i arbejdet med den individuelle handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet, hvor barnets stemme og forældrenes perspektiv beskrives

- Se mig, som den jeg er
- Lad mig høre til ligesom dig
- Giv mig passende udfordringer
- Vis mig hvem jeg kan blive

(Tønnesvang, 2015)

² [Børne- og Ungepolitikken \(haderslev.dk\)](http://haderslev.dk)

Individuel handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet

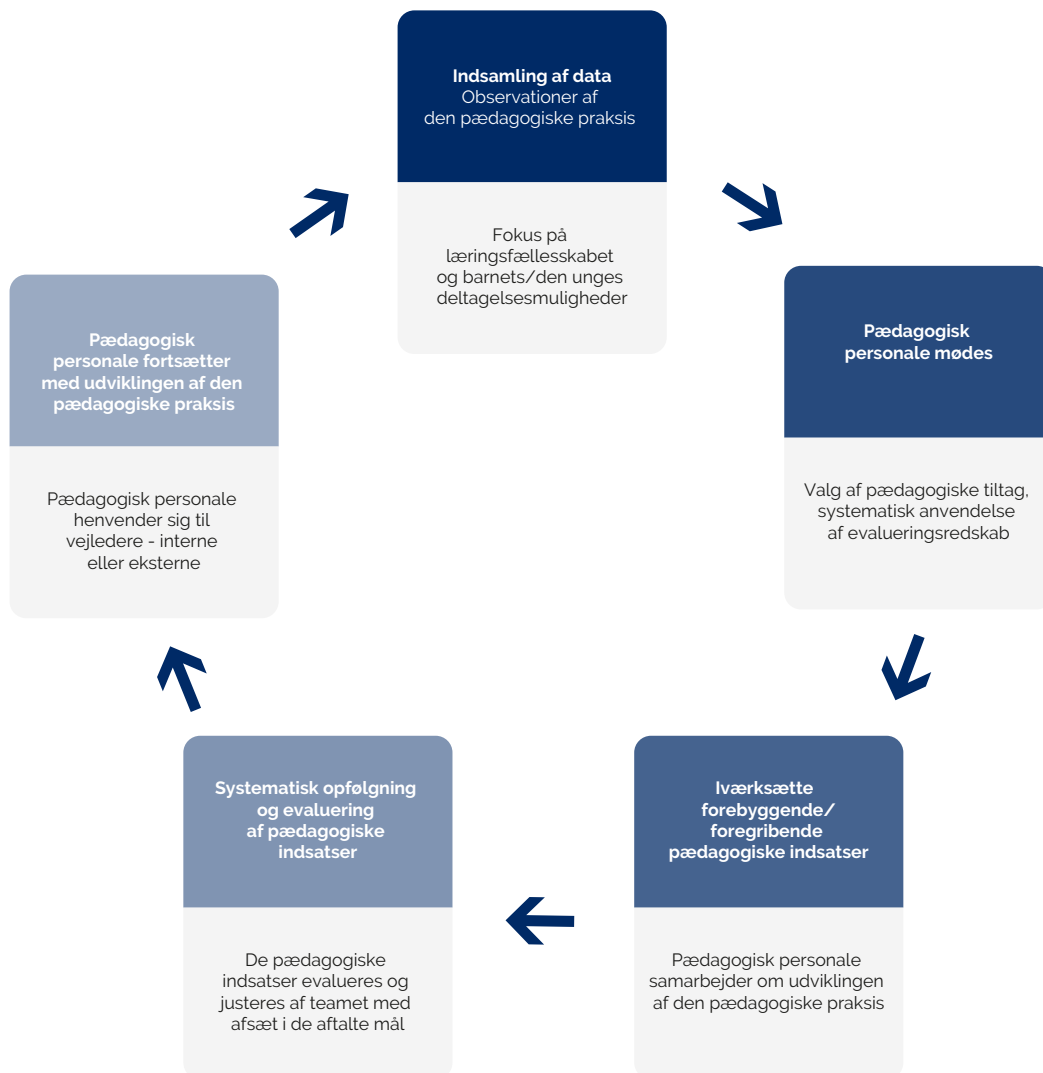
Alle daginstitutioner arbejder systematisk med udvikling, opfølgning og evaluering af de iværksatte pædagogiske indsatser gennem skriftlig individuel handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet.

Den individuelle handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet skal tydeligt beskrive; de opstillede mål for den pædagogiske indsats, tegn på hvordan man vil opnå målene, og hvornår de givne indsatser evalueres.

Den individuelle handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet udarbejdes altid som et led i både det forebyggende og foregribende arbejde.

Forud for en indgribende indsats skal der altid være arbejdet med forebyggende og foregribende pædagogiske indsatser. Indsatserne skal være tydeligt beskrevet og evalueret i den konkrete individuelle handleplaner – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet forud for at en indgribende indsats iværksættes.

Processen for arbejdet med individuelle handleplaner – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet er skitseret i nedenstående model:

Daginstitutionernes pædagogiske grundlag

I 2018 blev dagtilbudsloven revideret. Formålet med lovændringen er at styrke kvaliteten i dagtilbud. Lovændringen betyder at alle daginstitutioner i Haderslev Kommune arbejder med et fælles pædagogisk grundlag som forankres lokalt. Det fælles pædagogiske grundlag består af en række elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og de tilgange der pædagogisk arbejdes med i forhold til børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Nogle elementer skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø - fx demokratisk dannelse, mens andre elementer kan være til stede i nogle sammenhænge - fx arbejdet med at skabe sammenhængende overgange til skole. Dagtilbudsloven har som noget nyt fokus på læring gennem hele dagen.

"Dagtilbuddene har ansvar for at etablere et læringsmiljø, der over hele dagen og i forbindelse med leg, rutine situationer, vokseninitierede aktiviteter mv. giver børn mulighed for at trives og lære"

I sammenhæng til det pædagogiske grundlag arbejdes der seks læreplanstemaer, hvortil der er knyttet to brede pædagogiske mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Den styrkede pædagogiske læreplan repræsenterer et bredt læringssyn som bygger på et udvidet læringsbegreb. Der er fokus på at barnet skal betragtes som aktiv medskaber af egen læring og udvikling. Pædagogisk personale skal skabe rammen om børnenes læring og udvikling ved at involvere forældrene i arbejdet med at skabe inkluderende børnefællesskaber og understøtte et sammenhængende børneliv.

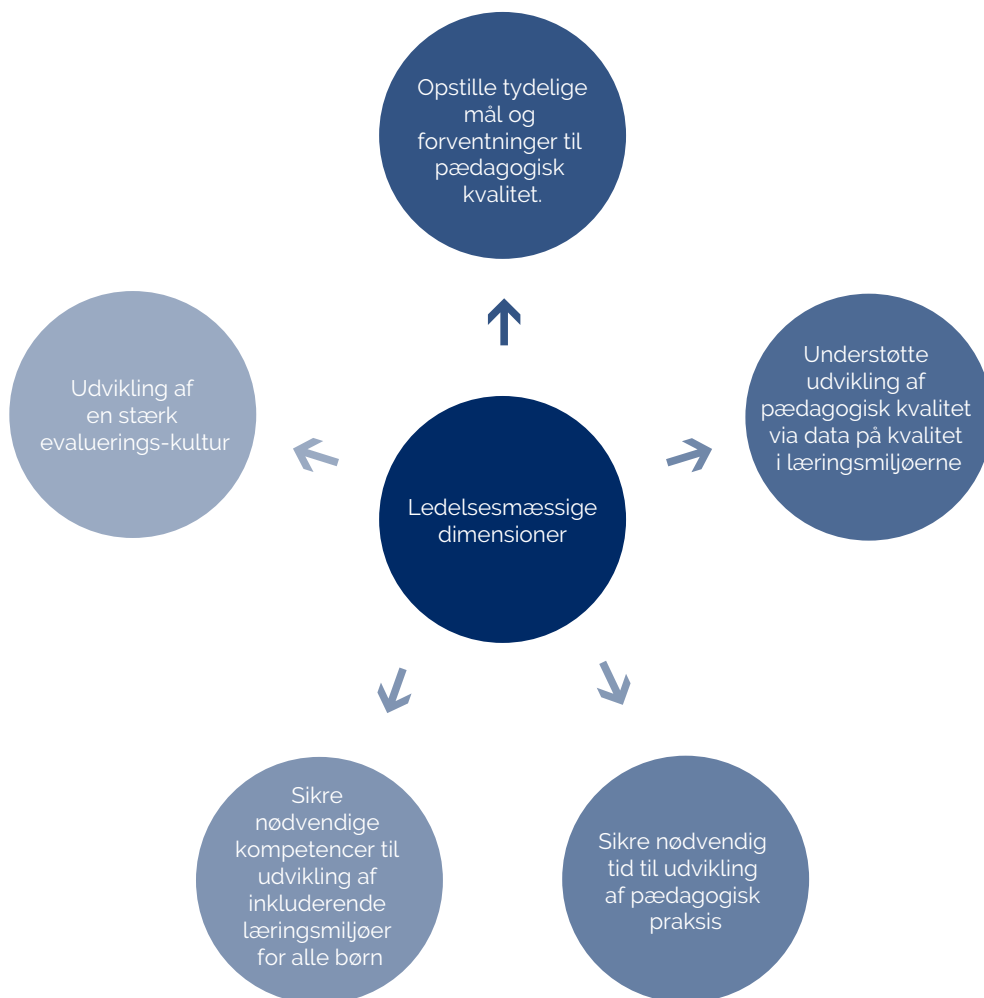
En styrket dagtilbudsledelse – fagligt og pædagogisk

Faglig ledelse er væsentligt i arbejdet med styrkelse af almenområdet. Faglig ledelse er at oversætte og omsætte organisatoriske mål til pædagogiske strategier/metoder rettet mod kerneopgaven.

I nedenstående model – inspireret af Viviane Robinson - vises 5 ledelsesmæssige dimensioner, som er afgørende for ledelsens arbejde med at sikre deltagelsesmuligheder og privilegerede positioner for alle børn i dagtilbud.

Både de forebyggende, foregribende og indgribende indsatser styrkes gennem faglig ledelse. Det er lederen, der har ansvaret for at sikre, at indsatserne i arbejdet med at skabe deltagelsesmuligheder og privilegerede positioner for flere børn i almenområdet, altid er understøttet gennem alle fem dimensioner uanset indsatsniveau.

I nedenstående er de forebyggende, foregribende og indgribende indsatser beskrevet på et overordnet organisatorisk niveau.

Faglig ledelse i de forebyggende indsatser

Langt de fleste børn trives i de almene læringsmiljøer. Lederen skal, sammen med medarbejderne, sikre at de forebyggende indsatser som f.eks. differentiering og fleksibel gruppedannelse er naturlige værktøjer, som indgår i tilrettelæggelsen af den daglige pædagogiske praksis.

Andre tiltag kan være fælles pædagogiske metoder og tilgange, kodning af læringsmiljøer, visuel understøttelse, pædagogiske forløb med inddragelse af institutionens interne vejledere og ressourcepersoner.

Faglig ledelse i de foregribende indsatser

Der kan være situationer, hvor de forebyggende tiltag ikke er tilstrækkelige i arbejdet med at sikre børnefællesskaber eller enkelte børns læring og trivsel. I sådanne situationer kan der iværksættes en række foregribende indsatser. Målrettede foregribende indsatser skal understøtte de børn, som har behov for en særlig indsats, så de i højere grad gives deltagelsesmuligheder og privilegerede positioner i fællesskabet. Det er væsentligt, at foregribende indsatser altid rettes mod det børnefællesskab, hvori det enkelte barn skal gives deltagelsesmuligheder. De foregribende indsatser kan både tilrettelægges i læringsfællesskaber eller som en mellemform. En mere konkret beskrivelse af mellemformer findes i et kommende afsnit.

Faglig ledelse i de indgribende indsatser

Børn ressourcevurderes kun når ovenstående beskrevne indsatser er systematisk afprøvet og evalueret. Børn ressourcevurderes i en afgrænset periode på et halvår, hvor der er definerede lærings- og udviklingsmål. Barnets ressourcer vurderes med afsæt i en evaluering af barnets lærings- og udviklingsmål. Dette med henblik på, at det enkelte barn kan vende tilbage til almenområdet.

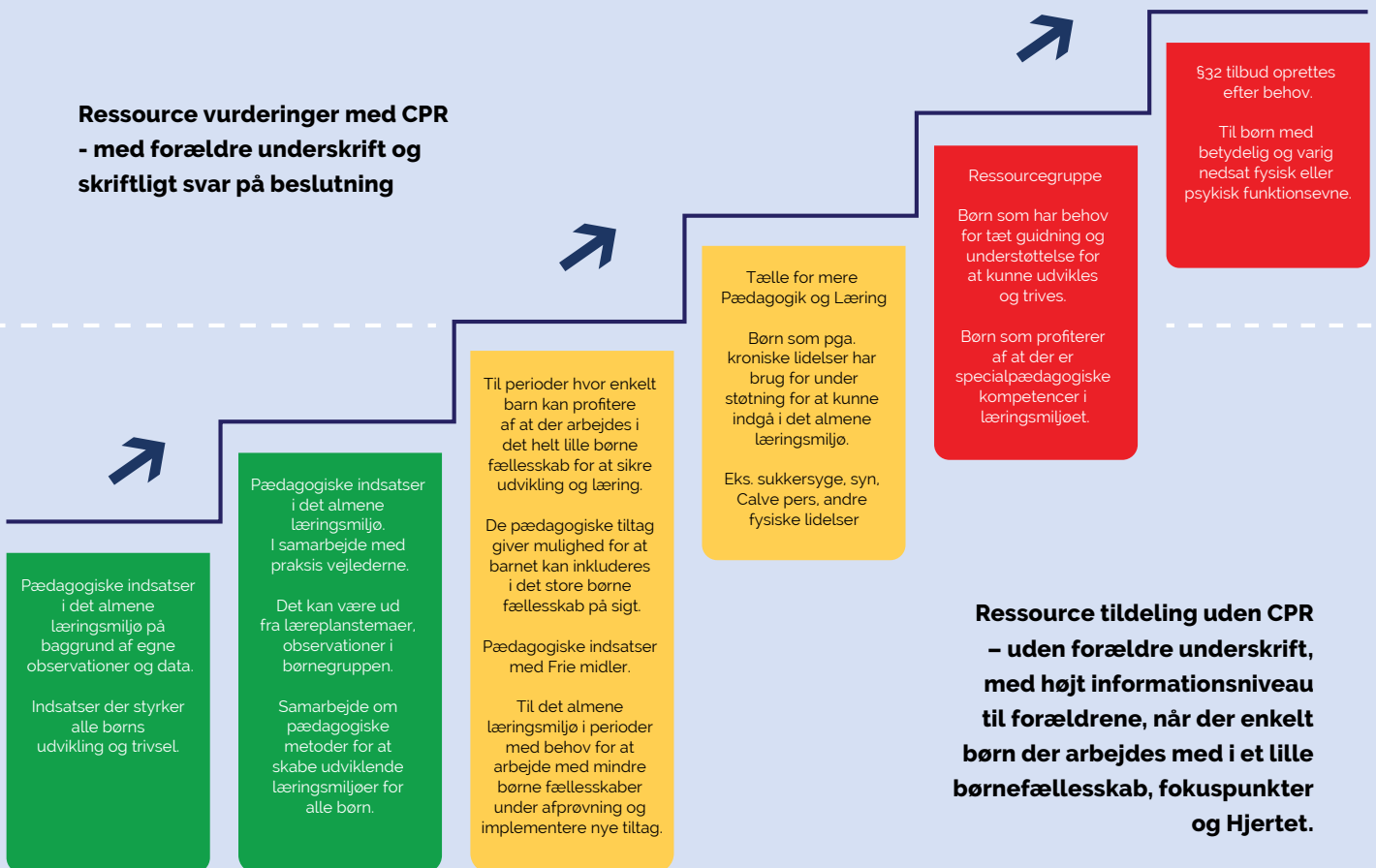
Institutionslederens ansvar, når et barn har behov for en specialpædagogisk indsats

Når det vurderes, at et barn har behov for en mere indgribende indsats, gennem ressourcevurdering i distriktsrådet eller ved pædagogisk konsulent i Børn og Kultur, skal der være udarbejdet en individuel handleplan – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet, hvis der er andre relevante dokumenter der kan belyse barnets udfordringer medsendes disse også til ressourcevurdering i distriktsrådet. Det er institutionens ledelse, der sikrer, at relevante dokumenter videresendes til den fælles postkasse ressourcevurdering@haderslev.dk 10 dage før et distriktsrådsmøde.

Det er væsentligt at både mål, pædagogiske indsatser og evaluering af indsatserne fremgår tydeligt af de individuelle handleplaner – fokuspunkter i Hjernen og Hjertet, som fremsendes til distriktsrådet.

Iværksættelsen af mere indgribende indsatser sker gennem følgende trin:

**Ressource vurderinger med CPR
- med forældre underskrift og
skriftligt svar på beslutning**

**Ressource tildeling uden CPR
– uden forældre underskrift,
med højt informationsniveau
til forældrene, når der enkelt
børn der arbejdes med i et lille
børnefællesskab, fokuspunkter
og Hjertet.**

**Mål for indsatser i
læringsmiljøerne og evaluering.**

Evalueringskultur i Dagtilbud

I Haderslev Kommunes dagtilbud arbejdes der med at skabe en evalueringskultur som kan udvikle og kvalificere de pædagogiske læringsmiljøer. Evalueringskultur ses som mulighed for at styrke de generelle læringsmiljøer og udvikle stærke børnefællesskaber så flest mulige børn tilbydes privilegerede positioner og får deltagelsesmuligheder i almene læringsmiljøer.

Institutionens ledelse har ansvar for at pædagogisk personale og ledelse i samarbejde løbende forholder sig reflektivt til, hvordan læringsmiljøerne understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. At have god evalueringskultur understøtter at der kan udvikles en kultur præget af evne til faglig selvkritik. Dette for at institutionens medarbejdere og ledelse kan få øje på egen praksis med nye øjne og her igennem få mulighed for at tænke over og se muligheder for at ændre pædagogisk praksis til gavn for alle børns deltagelsesmuligheder.

Distriktsrådene

I Haderslev kommune sker ressourcevurdering i distriktsrådene. Formålet med distriktsrådene er

- At sikre udvikling og styrkelse af læringsmiljøerne til gavn for alle børn.
- At sikre, at børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller andre særlige udfordringer tilbydes det rette dagtilbud.

Distriktsrådets ressourcevurdering foretages ud fra en individuel, faglig vurdering af børnegruppens behov/ det enkelte barns behov. På distriktsrådsmøderne drøftes altid muligheder for at tilbyde den mindst indgribende indsats, der sikrer børnegruppen/barnet

Distriktsrådene kan pege på:

- Praksisvejleder som støtte til udvikling af læringsmiljøer tilpasset den aktuelle børnegruppe.
- Frie midler til institutioner, som selv kan udvikle læringsmiljøet, til hele børnegruppen eller til et barn i udsat position, som med kvalificeret pædagogisk personale kan forblive i almen. Eventuelt i form af mellemformer. Praksisvejleder kan give sparring.
- Ressourcegruppe.

Børn som har behov for dagtilbud efter servicelovens §32 visiteres af pædagogisk konsulent i Børn og Kultur. Pædagogisk konsulent i Børn og Kultur kan også tildele ekstra ressourcer til børn med kroniske lidelser så de kan forblive i de almene læringsmiljøer.

Struktur og organisering af de forebyggende, foregribende og indgribende indsatser

Dagtilbuddene arbejder med en helhedsorienteret tilgang, med fokus på udviklingen af sammenhængende overgange mellem de almene læringsmiljøer og de specialiserede læringsmiljøer. En tilgang der understøtter mulighederne for tilbagevenden fra de specialiserede læringsmiljøer til de almene læringsmiljøer.

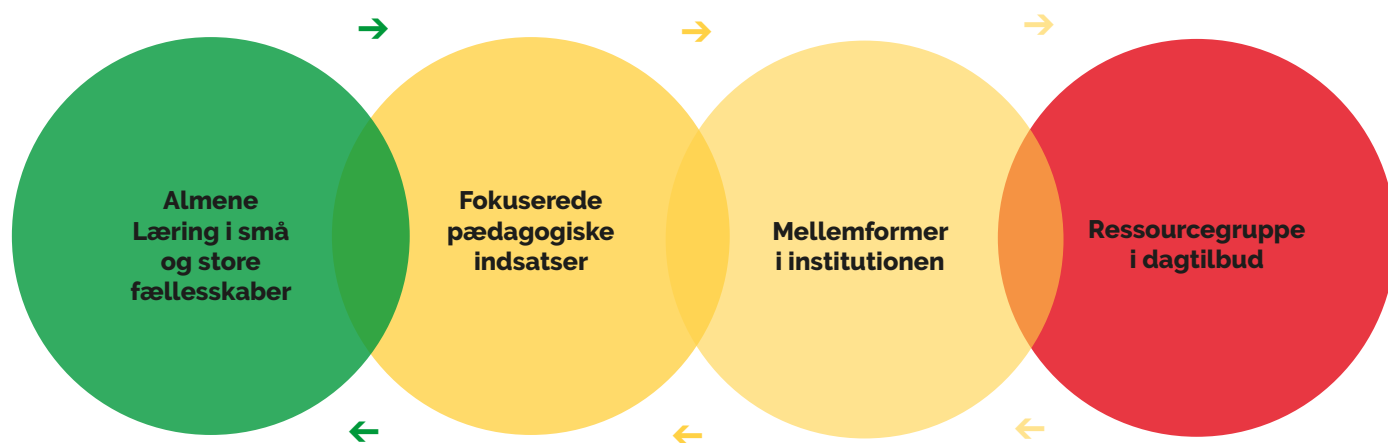
I arbejdet med at styrke almenområdet er der særligt fokus på udviklingen af de forebyggende og foregribende tilgange.

Strukturen og organiseringen skal sikre et fokus på fællesskabet fremfor individet. Målet er, at flere børn forbliver i deres nærmiljø, og at rammerne understøtter flere børns læring og udvikling i fællesskaber.

På almenområdet arbejdes der med nogle eller flere af følgende forebyggende værktøjer; differentiering, fleksibel gruppedannelse, fokuserede pædagogiske

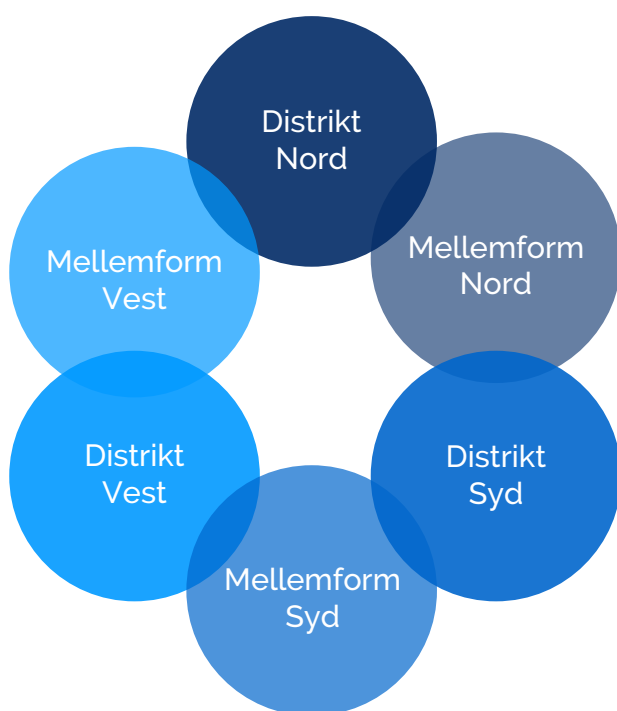
indsatser beskrevet gennem individuelle handleplan – fokuspunkter Hjernen og Hjertet, udvikling af mellemformer indenfor institutionens rammer.

Med afsæt i Haderslev kommunes målsætning om, at flest mulige børn bevarer tilknytningen til nærmiljøet, arbejdes der målrettet med at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn i eller så tæt på almenområdet som muligt og når det giver værdi for det enkelte barn.

Mellemformer

Lokalt i hvert dagtilbud og i de enkelte distrikter kan der udvikles og etableres mellemformer. Mellemformer organiseres som et læringsfællesskab mellem det almene og specialpædagogiske tilgange og metodikker tages i anvendelse for at styrke børnefællesskabet i institutionen.

Mellemformer i Haderslev Kommune er defineret som: Mindre læringsfællesskaber forankret i almenområdet, som struktureres og organiseres mellem det almene- og det segregerede område.

Kendetegnende for mellemformer er at de er afklarende og styrkende forløb, som giver barnet, de bedste muligheder for tilbagevenden til det læringsfællesskab, som de er en naturlig del af.

Mellemformer skal således både styrke læringsfællesskabet og det enkelte barn. I arbejdet med og ved udviklingen af Mellemformer er der følgende kriterier, som skal opfyldes:

- At den enkelte mellemform altid er velbeskrevet med; formål, indhold, metode og pædagogik
- At der altid arbejdes med læringsfællesskabet omkring barnet og den progressive udvikling af barnets faglige og sociale kompetencer
- At der udarbejdes en individuel handleplan med en beskrevet pædagogisk målsætning for forløbet og en tydelige plan for opfølgning og evaluering af den pædagogiske indsats
- At forældrene inddrages aktivt både i forhold til indsats og handleplan, og der er tydelige rammer for samarbejdet mellem barn, hjem og dagtilbud
- At barnets perspektiv altid vil blive mødt og inddraget i arbejdet med udformningen af handleplanen/mål
- At barnet er tilknyttet og vil opleve sig som en del af et læringsfællesskab
- At der tages afsæt i forløb, som iværksættes i en afgrænset periode
- At der vil være et tæt og forpligtende samarbejde mellem pædagogisk personale omkring det primære læringsfællesskab og pædagogisk personale i mellemformen

Tværfagligt samarbejde og sammenhængende indsatser

I det tværfaglige samarbejde er der fokus på børn, unge og familier, som har brug for særlig opmærksomhed.

På tværs af ledere og de fagprofessionelle i dagtilbud, skoler, Det rådgivende team og Familierådgivningen etableres det tværfaglige samarbejde for at styrke udviklingen af sammenhængende indsatser.

Det tværfaglige samarbejde udvikles og understøttes i Haderslev Kommune gennem relationel koordinering og er på dagtilbudsområdet med til at styrke barnets deltagelsesmuligheder ind i fællesskabet.

Dagtilbudsledelsen og lederne af de tværgående enheder har ansvaret for organiseringen af de strukturer og processer, som skal understøtte det tværfaglige samarbejde og dermed de sammenhængende indsatser.

I det tværfaglige samarbejde er det institutionerne som har ansvaret for at der er arbejdet systematiske og målrettede arbejdet med individuel handleplan - Fokuspunkter i Hjernen & Hjertet På den måde kan det sikres at man i det tværfaglige samarbejde kan knyttes tættere på pædagogisk praksis i dagtilbud og skabe kobling i samarbejdet til de forudgående pædagogiske indsatser. arbejde med mål og indsatsplaner/ fokuspunkter.

Det tværfaglige samarbejde omkring sammenhængende indsatser illustreres i modellen :

³"Sammenhængende ledelse, indsatser og løsninger" Carsten Hornstrup og Jacob Storch

Pædagogisk personale ↓	Bekymring omkring barnet/familien
Forældresamtale ↓	Barnet, forældre, teamet og ledelse
Arbejds møde ↓	Etableres med samtykke fra forældrene Deltagere er: Fagprofessionelle, vejledere/rådgivere og ledelse Formål: Koordinere de sammenhængende indsatser
Netværksmøde ↓	Barnet/familien, fagprofessionelle, vejledere/rådgivere og ledelse
Sammenhængende indsatser ↓	Iværksætter indsatserne; Rådgivere/vejledere, fagprofessionelle og ledelse
Opfølgning og evaluering ↓	Barnet/familien, fagprofessionelle, vejledere/rådgivere og ledelse

⁴Til at understøtte det tværfaglige samarbejde er der i Haderslev Kommune udviklet "Trivselsguiden".

En styrket pædagogisk praksis – konkrete tilgange

Nedenstående oversigt henviser til en række forebyggende og foregribende tiltag, som kan iværksættes. Listen er til inspiration:

Forebyggende indsatser		
Tiltag:	Aktør	Indsats:
Kvalitativ og kvantitativ data	Pædagogisk personale	<ul style="list-style-type: none"> • Pædagogiske iagttagelser og observationer • Sprogvurderinger-sprogtrappen, • Fokuspunkter. • Ressourceprofiler • Dialogprofiler, trivselsvurderinger • Topi • Børnesamtaler • Børneinterviews
Dokumentation og handleplaner, mål, tegn og evaluering	Pædagogisk personale	<ul style="list-style-type: none"> • Faglige og sociale årsplaner • Trivselsforløb • Mål- og tegn for læringsfællesskabet • Fokuspunkter for barnet <p>Inspiration til handleplaner findes HER Gratis download af KRAP metoderne</p>
Forældre-samarbejde	Pædagogisk personale Forældre	<ul style="list-style-type: none"> • Løbende kontakt dialog med forældre • Forældre samtaler • Opfølgende møder • Netværksmøder • Familierådslagning

Foregribende indsatser		
Tiltag:	Aktør	Indsats:
Sparring Konsultativ Bistand Modtagelsen familieafdelingen	Pædagogisk personale, intern vejleder, daglig pædagogisk leder, Praksisvejledning Det Rådgivende Team, familieafdelingen -modtagelsen	<ul style="list-style-type: none"> • Fokuserede pædagogiske observationer • Udvikling af handleplan - tegn og tiltag for læringsfællesskabet med opfølgning og evaluering • Inddragelse af børnegruppen • Udvikling af individuel handleplan - fokus punkter • Arbejds møde internt. • Samarbejde med forældre • Deltagelse i tværfaglige møder <p>Samarbejde med praksisvejleder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokuserede pædagogiske observationer • Deltagelse i stuemøder • Videreudvikling af mål- og indsatsplan for læringsfællesskabet med opfølgning og evaluering • Inddragelse af børnefællesskabet • Intensiverer og udvider forældre samarbejdet • Arbejds møde med pædagogisk personale, interne vejleder og ledelse <p>Psykolog eller rådgiver fra det Rådgivende Team</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokuserede observationer • Deltagelse i sparringsmøder • Kvalificering af mål- og indsatsplan for læringsfællesskabet med opfølgning og evaluering • Inddragelse af børnefællesskabet og barnet • Intensiverer og udvider forældre samarbejdet • Arbejds møde med pædagogisk personale, interne vejleder, praksisvejleder
Pædagogiske indsatser	Pædagogisk personale, intern Vejleder, praksisvejleder	<ul style="list-style-type: none"> • Differentiering af læringsmiljøet • Struktur i grupperummet • Ledelse af børnegruppen -læringsaktiviteten • KaMiBe • ICDP • Gruppedannelse • Melleform i dagtilbudet • Implementering af specialpædagogisk viden og indsatser • Selvregulering/arousal • Anerkendende kommunikation • Relationsarbejde • Karakterstyrker • Sammenhængende overgange

Foregribende indsatser		
Tiltag:	Aktør	Indsats:
Netværksmøde	Forældre Pædagogisk personale, eksterne fagpersoner samt ledelse	<ul style="list-style-type: none"> Samarbejds møde med forældre, pædagogisk personale, eksterne fagpersoner samt ledelse
Tværfagligt samarbejde med familierådgivningen		<p>Efter aftale med familien, pædagogisk personale og ledelsen inddrages familierådgivningen i det videre arbejde med barnet og familien.</p> <p>Familierådslagning</p> <ul style="list-style-type: none"> Samarbejds møde med forældre, pædagogisk personale, og ledelse Gennemgang af individuel handleplan -fokuspunkter Hjernen og Hjertet med opfølgning og evaluering <p>Underretning:</p> <ul style="list-style-type: none"> Netværksmøde med forældre pædagogisk personale, familievejleder og ledelse Gennemgang af den individuelle handleplan – fokuspunkter Hjernen og Hjertet opfølgning og evaluering Underretning
PPV	Institutionsledelse, Rådgivende Team og forældre	<ul style="list-style-type: none"> Efter aftale med forældrene ved et netværksmøde indstilles barnet til en pædagogisk psykologisk vurdering (PPV)
VISO	Institutionsledelse, rådgivende psykolog og forældrene	<ul style="list-style-type: none"> Efter aftale med forældrene ved et netværksmøde indstilles barnet/den unge til VISO-forløb
Distriktsrådet	Institutionsledere i distriktet Pædagogisk konsulent Dagtilbudschef	<ul style="list-style-type: none"> Efter aftale med forældrene ved et forældre/ netværksmøde kan institutionens ledelsen søge sparring/ vejledning eller ressourcetildeling i distriktsrådet. Distriktsrådet giver sparring og vejledning med fokus på udviklingen af læringsfællesskaber for alle børn og unge i lokalmiljøet.

Efter arbejdet med målrettede pædagogiske indsatser kan der iværksættes indgribende tiltag.

Foregribende indsatser		
Tiltag:	Aktør	Indsats:
Distriktsrådet	Institutionsledere i distriktet Pædagogisk konsulent Dagtilbudschef	<ul style="list-style-type: none"> • Institutionsledelsen kan ønske ressourcevurdering på barnet med henblik på tildeling af frie midler eller tilbud om ressourcegruppe. • Ressourcevurdering kræver: • Der har været iværksat forebyggende og foregribende pædagogiske indsatser • Der er en velbeskrevet individuel handleplan som dokumenterer de iværksatte pædagogiske indsatser

